

Święto wojskowych geografów

Chociaż historia wojskowej służby geograficznej sięga roku 1918, dopiero kilka miesięcy temu Ministerstwo Obrony Narodowej postanowiło, że służba będzie miała swoje święto.

W ubiegłym roku minister obrony narodowej wydał zarządzenie ustanawiające 23 lutego świętem Geografii Wojskowej. To data nieprzypadkowa – 93 lata temu, 23 lutego 1919 roku, naczelne dowództwo Wojska

Polskiego wydało rozkaz zatwierdzający projekt organizacji Instytutu Wojskowo-Geograficznego (późniejszego Wojskowego Instytutu Geograficznego), pierwszej tego typu jednostki w odrodzonej Polsce.

Historia Geografii Wojskowej

Historia służby geograficznej w Polsce sięga 1918 roku. Tuż po odzyskaniu niepodległości za zadania topograficzne odpowiadał Wydział Topograficzny w Sztabie Generalnym WP oraz Sekcja Topograficzna w Departamencie Technicznym Ministerstwa Spraw Wojskowych. Ich kadre stanowili wtedy głównie Polacy służący wcześniej w armiach państw zaborczych. 23 lutego 1919 roku powołano do życia Instytut Wojskowo-Geograficzny (4 kwietnia 1921 r. przemianowany na Wojskowy Instytut Geograficzny). Pierwsza siedziba Instytutu znajdowała się w szkole przy ul. Wilczej 64 w Warszawie. Najważniejszym zadaniem służby było dostarczenie ar-

mii polskiej edycji map wojskowych, co nie było łatwe, bowiem mapy, które pozostały po zaborach, były opracowane według odmiennych zasad obowiązujących w armiach poszczególnych krajów. Do czerwca 1939 r. WIG wydał 483 arkusze mapy taktycznej w skali 1:100 000 obejmujące obszar całego kraju oraz mapę topograficzną w skali 1:300 000. Innym wielkim zadaniem okresu międzywojennego było ujednoczenie państwowej sieci triangulacyjnej.

Tuż po wybuchu II wojny światowej, 4 września 1939 roku, WIG ewakuowano, najpierw do Lwowa, a potem na Węgry. Część żołnie-

rzy przedostała się następnie do Wielkiej Brytanii, gdzie w 1940 r. odtworzono szefostwo Instytutu i powołano Sekcję WIG. Rok później przemianowano ją na Wojskowy Instytut Geograficzny. Instytut opracował m.in. mapy w skali 1:100 000 i 1:300 000 dla obszaru całej Polski i plany większych miast. Jednym z bardziej znanych zadań służby topograficznej w okresie II wojny światowej było zabezpieczenie topograficzne bitwy pod Monte Cassino w 1944 r., rezultatem prac były mapy i szkice perspektywiczne terenu walk.

W czasie II wojny światowej służba geograficzna poniosła dotkliwe straty; zginęło bądź zaginęło łącznie 157 żołnierzy

i oficerów Instytutu, z czego 55 to ci, którzy trafili do niewoli radzieckiej i zostali zamordowani w 1940 roku w Katyniu, Charkowie, Starobielsku i Miednoje.

Nowym oknes w dziejach wojskowych geografów nastąpił po zakończeniu II wojny światowej. Już 7 czerwca 1945 r. władze komunistyczne powołały do życia WIG. Służba topograficzna w tej formie przetrwała do 1949 roku, kiedy to Instytut rozformowano i w zamian utworzono Oddział Topograficzny Sztabu Generalnego WP. Następnie (1951 r.) w jego miejsce powołano Zarząd Topograficzny (IX) SG WP oraz stworzono oddziały: topogeodezyjny i fotogrametryczny, które daty początek

Pamiątkowy ryngraf dla komandora Henryka Nitnera

Z okazji święta do Centrum Konferencyjnego WP w Warszawie zjechali 23 lutego dowódcy i żołnierze jednostek geograficznych z Warszawy, Leszna, Komorowa i Torunia. Na uroczystość przybyli także: zastępca szefa Sztabu Generalnego gen. Sławomir Dygnatowski, szef Zarządu Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych – P2 płk Krzysztof Olszak, szef Inżynierii Wojskowej gen. Bogusław Bębenek, szef Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej kmdr Henryk Nitner, przedstawiciele uczelni wojskowych, GUGiK, a także byli szefowie topografii wojskowej – płk Zenon Biesaga i płk Eugeniusz Sobczyński.

W czasie uroczystości zastępca szefa Geografii Wojskowej płk Krzysztof Danilewicz przedstawił najważniejsze momenty w historii służby

geograficznej, jej zadania oraz największe osiągnięcia, poczynając od przedwojennych opracowań kartograficznych po współczesne cyfrowe produkty.

Płk Andrzej Merski – szef Geografii Wojskowej, podkreślił, że to pierwsze w historii święto zbiegło się z powstaniem (31 stycznia br.) Szefostwa Geografii Wojskowej, które przejęło wszelkie zadania związane z kierowaniem i wytyczaniem drogi geografii wojskowej w siłach zbrojnych.

Szef Sztabu Generalnego gen. Mieczysław Cieniuch przekazał list gratulacyjny, w którym podziękował żołnierzom i pracownikom cywilnym służby

(1953-55 r.) samodzielnym oddziałom: topograficznym (6. i 16.), geodezyjnym (22.) i kartograficznym (2.). W 1970 r. oddziały te weszły w skład poszczególnych okręgów wojskowych. Kolejne duże zmiany nastąpiły w służbie w latach 1994-95, kiedy to m.in. utworzono 22. Wojskowy Ośrodek Topograficzno-Kartograficzny w Komorowie oraz w 1996 roku, gdy przy okazji reorganizacji MON utworzono Zarząd Geografii Wojskowej ulokowany w Generalnym Zarządzie Rozpoznania Wojskowego P2. W 2004 r. na bazie Oddziału Zabezpieczenia Topograficznego i Wojskowego Ośrodka Geodezji i Teledetekcji powstało Wojskowe Centrum Geograficzne. Od 2007 r., po kolejnych reorganizacjach, za zabezpiecze-

nie geograficzne odpowiadał w armii Zarząd Analiz Wywiadowczych i Rozpoznawczych – P2 SG WP, w skład którego wchodziły oddziały: geodezji i kartografii oraz planowania geograficznego i hydrometeorologii. Ostatnie zmiany związane są z utworzeniem Szefostwa Geografii Wojskowej, które powstało na bazie tych dwóch oddziałów geograficznych Zarządu Analiz i Rozpoznania – P2. Od 31 stycznia br. geografia wojskowa jest podporządkowana bezpośrednio szefowi Sztabu Generalnego.

Pierwszym wydawnictwem powojennej służby (1945 r.) była wykreślona piórkami mapa Polski w skali 1:1 000 000 ukazująca kraj w nowych granicach i z polskim nazewnictwem. Z kolei największym

zadaniem powojennej służby było wydanie szczegółowej mapy topograficznej w skali 1:10 000 (1953-73) zrealizowane wspólnie z GUGiK (wojsko zrobiło 2172 arkusze). Wyjątkowym opracowaniem był Atlas Świata (1959-68) zawierający 378 map wydany w nakładzie ponad 200 tys. egzemplarzy (plus 37 tys. w wersji angielskiej). W latach 90. w służbie wprowadzono nowoczesne technologie geodezyjne, zautomatyzowano proces tworzenia map, powszechne stało się przetwarzanie cyfrowe. Początek tym zmianom dało porozumienie pomiędzy MON i Departamentem Obrony USA o współpracy. Od tego czasu, czyli jeszcze przed wejściem Polski do struktur NATO, służ-

ba geograficzna rozpoczęła opracowywanie produktów zgodnie ze standardami tej organizacji. Najbardziej znanym produktem służby geograficznej są obecnie mapy wektorowe VMap Level poziomów: 0, 1 i 2. Do roku 2014 r. planowane jest zakończenie wykonania drugiej edycji VMap Level 2 na bazie zdjęć fotogrametrycznych. Symbolem zmian w wojsku jest sieciowy Geoserwer dostarczający dowódcom wszelkich informacji geoprzestrzennych na temat pola walki oraz mobilne zespoły zabezpieczenia geograficznego. W ostatnich latach jednym z zadań służby jest zabezpieczenie geograficzne misji zagranicznych, na których przebywają polscy żołnierze. ■

Płk Andrzej Merski

Gen. Sławomir Dygnatowski

geograficznej za wzorową służbę i zaangażowanie. Akcentem historycznym podczas uroczystości była prezentacja Tomasza Sarneckiego przybliżająca sylwetkę mjr. Mieczysława Zarzyckiego – oficera Wojskowego Instytutu Geograficznego zamordowanego w obozie w Starobielsku. Z kolei akcentem współczesnym była wystawa nowoczesnego sprzętu pomiarowego, jakim dysponują obecnie oddziały Geografii Wojskowej. Święto było również okazją do wręczenia zasłużonym dowódcom i żołnierzom pamiątkowych ryngrafów.

Uroczystość uświetnił występ Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego.

Tekst i zdjęcia Jerzy Przywara